

Arvioinnit ammattikor- keakoulujen ja yliopistojen kehittämisen tukena

---

Hannele Seppälä
Erikoissuunnittelija, KT
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
hannele.seppala@karvi.fi

Artikkeli on läpikäynyt referee-menettelyn

Tiivistelmä

Kansallisen korkeakoulujen arviointitoiminnan tavoitteena on tukea ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kehittämistä. Tässä artikkelissa tarkastellaan korkeakoulujen teema-arvioinneissa käytettyjä menetelmiä ja niiden vaikuttavuutta am-

mattikorkeakoulujen ja yliopistojen kehittämisessä. Artikkelin teoreettinen viitekehys muodostuu arviointitutkimuksen kentällä esitetyistä kehittävän arvioinnin periaatteista, joita peilataan kansallisen arviointitoiminnan tavoitteisiin. Korkeakoulujen käsityksiä arviointien vaikuttavuudesta tarkastellaan teema-arviointeihin osal-

listuneiden korkeakoulujen palautteiden pohjalta. Korkeakoulujen arviointineuvoston (1.5.2014 alkaen osa kansallista koulutuksen arviointikeskusta) keräämissä palautteissa korkeakoulut ovat pohtineet arviointien toteutuksen toimivuutta sekä arviointimenetelmien ja raportoinnin vaikuttavuutta korkeakoulujen kehittämisen tukena. Artikkelin tavoitteena on tuottaa meta-arviointi teema-arviointien toteutuksesta ja tuoda sen avulla esiin arviointimenetelmiin sisältyviä vahvuuksia ja kehittämisalueita. Lopuksi pohditaan, miten kansallinen arviointitoiminta voisi jatkossa yhä paremmin vastata odotuksiin, jotka liittyvät arviointien vaikuttavuuteen ja käytettävyyteen.

Avainsanat: *Arviointi, ammattikorkeakoulut, yliopistot, kehittävä arviointi, vaikuttavuus*

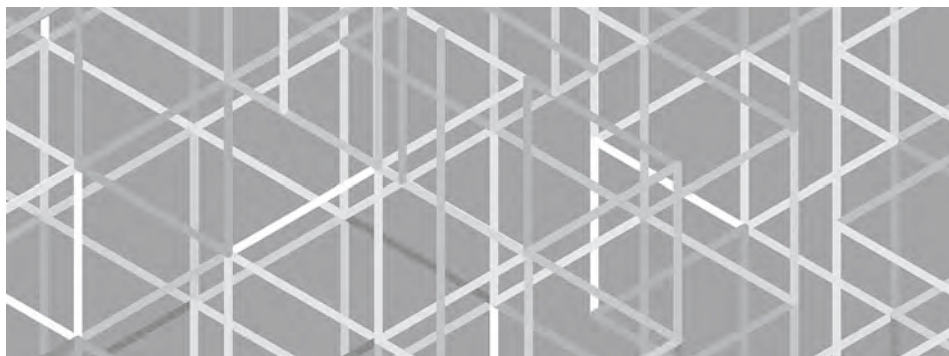
Evaluations as support for development of higher education

Abstract

The purpose of national evaluations of higher education institutions is to support the development of universities of applied sciences and universities. This article examines the methods used in the-

matic evaluations of higher education institutions and their impact on developing universities of applied sciences and universities. The theoretical framework of the article comprises the principles of enhancement-led evaluation put forward in the field of evaluation research, which are juxtaposed with the objectives of national evaluation activities. The higher education institutions' views of the impact of evaluations are examined on the basis of feedback received from higher education institutions having taken part in thematic evaluations. In the feedback collected by the Finnish Higher Education Evaluation Council, the higher education institutions reflected upon the effectiveness of the manner in which the evaluations were conducted and the impact of evaluation methods and reporting on supporting the development of higher education institutions. The article aims to produce a meta-evaluation of the implementation of thematic evaluations and use it to highlight the strengths and development areas of the evaluation methods. Finally, the article discusses ways in which national evaluation activities could in the future better meet expectations related to the impact and usability of evaluations.

Keywords: *Evaluation, universities of applied sciences, universities, enhancement led evaluation, impact*

Johdanto

Korkeakoulujen ulkoisen arviointitoiminnan tavoitteet

Kansallisen koulutuksen arviointitoiminnan tehtävänä on toteuttaa koulutukseen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen toimintaan sekä oppimistuloksiin liittyviä arviointoja. Lisäksi arviointitoiminnan tehtävänä on tukea opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä sekä korkeakouluja arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa sekä kehittää koulutuksen arviointia. Arvioinneissa noudatetaan riippumattomuuden ja kehittävän arvioinnin periaatteita. (Laki Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta, 1295/2013.)

Kehittävällä arvioinnilla on suomalaisessa korkeakoulutuksen ulkoisessa arvioinnissa pitkät perinteet¹. Korkeakoulujen arvioinneista vuoteen 2014 asti vastanneen Korkeakoulujen arviointineuvoston määritelmän mukaan ”Kehittävän arvioinnin tavoitteena on auttaa korkeakouluja tunnistamaan toimintansa vahvuudet, hyvät käytänteet ja kehittämiskohteet. Pyrkimyksenä on siten tukea korkeakouluja niiden omien strategisten tavoitteidensa saavuttamisessa ja tulevan kehittämistoiminnan suuntaamisessa sekä luoda näin edellytyksiä korkeakoulujen jatkuvalla kehitymiselle.” (KKA, 2012). Kehittävän arvioinnin periaatteet ovat ohjanneet voimakkaasti kansallista korkeakoulujen arviointitoimintaa ja tarkoituksena on ennen kaikkea ollut korkeakoulujen toiminnan kehittämi-

sen tukeminen. Selkeää arviointitoiminnan tavoitetta voidaan pitää suomalaisen korkeakoulujen ulkoisen arvioinnin vahvuutena. Arviointitoiminnan ja erityisesti laatu järjestelmien auditointien vaikuttavuudesta on tehty myös useita tutkimuksia ja meta-analysejä (esim. Moitus, 2009; Ala-Vähälä, 2011; Haapakorpi, 2011; Talvinen, 2012 ja Saarilampi, 2013). Korkeakoulujen ulkoista arviointia Euroopassa analysoineet tutkijatkin ovat todenneet, että yleisellä arviointitoiminnan viitekehysellä ja periaatteilla on usein jopa käytettyjä arviointimenetelmiä enemmän vaikuttavuutta toiminnan kehittämiseen (Stensaker, Langfeldt, Harvey, Huisman & Westerheijden, 2011). Arviointien toteuttamisen lisäksi KKA on ollut mukana korkeakouluja kehittämisessä muun muassa tukemalla korkeakoulujen kansallisia ja kansainvälisiä benchmarking-hankkeita, arviointitutkimusta ja korkeakoulujen laadunkehittämiseen liittyvää koulutusta sekä järjestämällä seminaareja ja työpajoja korkeakoulujen eri toimijaryhmille.

Arviointitoiminnan luonnetta voidaan tarkastella myös arvioinnin tavoitteiden ja käyttötarkoitusten sekä toimijoiden roolien välisten suhteiden kautta. Eleanor Chelimsky (1997) on luokitellut arviointityypit kolmeen eri dimensioon, jotka ovat kehittävän arvioinnin näkökulma, arviointi tiedontarvetta varten sekä arviointi tilivelvollisuutta varten (taulukko 1). Kansallinen korkeakoulujen ulkoinen arviointitoiminta on ollut luonteeltaan kehittävä, mutta esimerkiksi koulutusala- ja teema-arvioinneissa tavoitteena on ollut kehittämisen rinnalla tiedon tuottaminen ajankohtaisen kou-

¹Myös Koulutuksen arviointineuvosto (KAN) toteutti arvioinneissaan kehittävän arvioinnin linjaa. Lisäksi kehittävän arvioinnin periaatteet ovat yleisiä korkeakoulujen ulkoisessa arviointitoiminnassa muualla Euroopassa (esim. NOKUT Norjassa, QAA Skotlannissa, QAA Englannissa ja OAQ Sveitsissä).

lutuspoliittisten keskustelun tueksi. Korkeakoulujen lakisääteinen velvollisuus osallistua ulkopuoliseen toiminnan ja laatujärjestelmien arviointiin sisältää tilivelvollisuutta varten tehtävän arvioinnin piirteitä. Muussa muodossa tilivelvollisuus ja tulosten mittaaminen ei sen sijaan ole ollut KKA:n arviointien lähtökohtana. Myös arvioitsijan rooli suhteessa arvioitaviin on noudattanut kehittämistä ja tiedontuotantoa tavoittelevan arvioinnin piirteitä. Korkeakoulujen ulkoinen arviointi on perustunut vahvasti vertaisarvioinnin menetelmään eli arvioitavan korkeakoulun ulkopuolisista asiantuntijoista koottujen arviointiryhmien käyttöön. Arviointitiedon keräämisessä ja arvioin-

tityöskentelyssä on korkeakoulujen arvioinneissa vakiintunut menetelmä, joka sisältää korkeakoulujen itsearvioinnin, ulkoisen arviointiryhmän työskentelyn sekä julkisen arviointiraportin tuottamisen. Tämä kolmivaiheinen menettely noudattaa Euroopan opetusministeriöiden yhteisesti hyväksymää kriteeristöä (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG) korkeakoulujen ulkoisesta arviointitoiminnasta. Arviointitiedon keräämisessä käytetään myös muita täydentäviä menetelmiä arviointiprojektien tavoitteiden mukaisesti. Esimerkkejä menetelmistä on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Kolme arviointinäkökulmaa (Chelimsy, 1997; Atjonen, 2007, mukailtu).

Dimensiot	Arviointi kehittämistä varten	Arviointi tiedontarvetta varten	Arviointi tilivelvollisuutta varten
Tavoite	Vahvistaa instituutioita; lisätä toiminnallista suorituskykyä tai uusia toimintamuotoja.	Avata näkökulmia julkisiin ongelmiin, politiikkaan tai prosesseihin: kehittää uusia menetelmiä ja kritisoida vanhoja.	Mitata tuloksia tai arvoa suhteessa resursointiin; määritellä kustannukset; arvioida tehokkuutta.
Tyypillinen käyttö	Institutionaalinen käyttö osana arviointiprosessia; julkinen ja yksityinen hyödyntäminen.	Tiedostaminen, politiikka, tutkimus ja toistaminen, koulutus, tietoperustan rakentaminen.	Poliittinen, väittely ja neuvottelu, tiedostaminen, hallinnollinen uudistus, julkinen käyttö.
Arvioijan rooli suhteessa arvioitaviin	Läheinen, arvioija on "kriittinen ystävä" tai voi olla ryhmän osa. Riippumattomuudelle vain vähäistä tarvetta.	Etäinen tai läheinen riippuen arviointi-asetelmasta ja -menetelmästä.	Etäinen. Riippumattomuus on arvioinnin edellytys.
Esimerkkejä arvioinneista ja menetelmistä korkeakoulujen ulkoisissa arvioinneissa	Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditoinnit, koulutusala- ja teema-arvioinnit, laatuyksikköarvioinnit. Vertaisarviointi, itsearviointi, haastattelut, vuorovaikutteiset menetelmät (esim. teemakeskustelut, työpajat, benchmarking).	Koulutusala- ja teema-arvioinnit. Vertaisarviointi, itsearviointi, haastattelut, kyselyt, dokumenttianalyysit.	Korkeakoulujen laatujärjestelmien auditoinnit. Vertaisarviointi, itsearviointi, haastattelut.

Kehittävän arvioinnin tunnuspiirteet

Arviointia koskevan tutkimuksen kentällä ei ole olemassa kehittäville arvioinnille vakiintunutta määritelmää, mutta tutkimusten ja arviointitoiminnan yhteydessä esitetyistä kuvauksista on kuitenkin löydettyissä joitakin yhteisiä kehittävän arvioinnin piirteitä (esim. Patton, 1997; Patton, 2011; Chelimsky, 1997; Huusko, 2009; Vataja, 2012; Räisänen, 2005; Saari, 2002, Linnakylä, 2005; Moitus & Saari, 2004). Tämän luvun tarkoituksena on tehdä yhteenvetoa niistä periaatteista, joita on liitetty kehittävään arviointiin.

Selkeä kehittämiseen liittyvä tavoiteorientaatio

Kehittävän arvioinnin keskeinen piirre on selkeä tavoiteorientaatio. Arviointia tehdään ensi sijassa kehittämisen ja sitä tukevan päätöksenteon tueksi. Arvioinnin käytettävyys ja arvioinnin vaikuttavuus ohjaavat arvioinnin toteutusta ja vaikuttavat myös arviointimenetelmien valintaan. Arviointimenetelmien avulla voidaan pyrkiä esimerkiksi lisäämään yhteisön tai yksilön toiminnan ymmärrystä ja erilaisten näkökulmien esiintuomista. Arviointimenetelmät voivat edistää toiminnan kehittämistä myös sitoutumisen, vastuun ja omistajuuden kokemuksen lisäämisellä (Patton, 1997). Patton (1997) onkin korostanut kehittävän arvioinnin piirteinä subjektiivisuutta ja oppimisprosessimaista luonnetta. Myös Räisänen (2005) pitää oppimista, kokemusta ja oppimisen avulla syntyvää uutta ajattelua kehittävän arvioinnin keskeisinä piirteinä ja on tuonut esiin, että kehittävän arvioinnin tavoitteena onkin tukea prosessin aikana syntynyttä ymmärrystä

ja muutosta. Kehittymisen tavoitteet voivat olla asetettuja sekä yksilötasolle että muille tasoille organisaatioissa.

Arviointiperusteiden julkisuus ja avoimuus

Yhtenä kehittävän arvioinnin periaatteena on pidetty arviointiperusteiden ja kriteerien julkisuutta ja avoimuutta, jolloin myös arviointiin liittyvät arvot tulevat näkyviksi (ks. Scriven 1991). Tätä periaatetta voidaan pitää jopa välttämättömänä toimijoiden välisen yhteistyön toimivuuden ja luottamuksen synnyn kannalta.

Arviointiperusteet ja kriteerit voidaan laatia myös arvioitsijoiden ja arvioinnin kohteen välisenä yhteistyönä, jolloin myös arvioinnin kohteena voivat olla mukana päättämässä arviointiin ja kehittämiseen liittyvistä tavoitteista. Tällä tavoin eri toimijoiden (ml. sidosryhmien) arvostukset ja tavoitteet pyritään sovittamaan yhteiseksi arviointiperustaksi. Yhteisesti sovittua arvoperustaa voidaan pitää arvioinnin peruseriaatteina, koska juuri sen varassa arviointitietoa hankitaan, tulkitaan ja hyödynnetään (House, 1997; Linnakylä, 2005). Chelimszyn (1997) mukaan toimintatapa, jossa arvioinnin tarkoitus, kriteerit ja seuraukset selvitetään avoimesti ennakkoon, on erityisesti arvioitavan edun mukainen.

Yhteinen työskentely ja vuorovaikutus

Toiminnan kehittämistä tukevassa arvioinnissa arvioitsijan ja arvioinnin kohteen välinen suhde on tärkeä. Chelimszyn (1997) mukaan kehittävässä arvioinnissa (evaluation for development) arvioija on ”kriittinen ystävä” ja suhde eroaa

selkeästi esimerkiksi tilivelvollisuusarvioinnissa (evaluation for accountability) ja tiedontuotantoarvioinnissa (evaluation for knowledge) olevasta arvioitsijan ja arvioinnin kohteen välisestä suhteesta, joka on etäisempi ja tavoittelee objektiivisuutta. Kehittävässä arvioinnissa asiantuntijavastuu jakautuu eri toimijoiden kesken ja tavoitteena on avoin vuorovaikutus ja yhteinen työskentely arvi-

Laaja-alainen osallisuus arvioinnissa voi kattaa myös opiskelijoiden osallistumisen.

oinnin eri vaiheissa, joissakin tapauksissa myös arvioinnin johtopäätösten tekemisessä. Arvioitsijoiden keskeisenä roolina kehittävässä arvioinnissa on toimia kehittämisprosessin käynnistäjinä, ylläpitäjinä, opastajina, valmentajina, selvittäjinä ja kyseenalaistajina (Patton, 1997; Räisänen, 2005). Vertaisarvioinnin menetelmä, jota on paljon käytetty kehittävässä arvioinnin menetelmänä, tavoittelee kaikkien osallisten vahvistamista, yhteistä oivaltamista ja kasvua (Seppänen-Järvelä, 2005). Parhaimmillaan arviointihankkeen yhteydessä aktivoitunut kehittämiseen liittyvä keskustelu tukee koko organisaation toimintakulttuurin kehittymistä. Laaja-alainen osallisuus arvioinnissa voi kattaa myös opiskelijoiden osallistumisen. Opiskelijoiden näkökulman kuuntelemisen ja konkreettisen opiskelijoiden osallistumisen ja kehittämiseen sitouttamisen voidaan nähdä keinoina kehittää opiskelijoiden oppimisprosessin laatua sekä yksilötasolla että koko koulutusohjelman tasolla (McClaran, 2013).

Oman toiminnan arviointi ja reflektiivisyys

Yksilöiden tai yhteisöjen toteuttamat itsearvioinnit ovat tyypillinen elementti kehittävässä arvioinnin periaatteella toteutetuissa arvioinneissa. Itsearviointien käyttö kehittävässä arvioinnin menetelmänä on perusteltua menetelmän vaikuttavuuden vuoksi. Itsearviointiin sisältyy oman toiminnan reflektiivinen tarkastelu, jonka kautta yksilö (tai yhteisö) tulee aiempaa tietoisemmaksi omasta toiminnastaan ja toiminnan muutoksista (mm. Saari, 2002; Huusko, 2009). Itsearvioinnin tavoitteena voi olla esimerkiksi oman toiminnan seuraaminen, oman toiminnan arvojen esiin nostaminen, toiminnan kuvailu ulkopuolisille ja toiminnan arvottaminen toisten tarpeisiin (Huusko, 2009). Yhteisenä piirteenä on kuitenkin, että itsearvioinnin avulla voidaan uudistaa toimintaa, nostaa esiin arvostuksia ja lisätä itseymmärrystä (Atjonen 2007).

Systemaattinen tiedonkeruu

Kehittävässä arviointia on vaikea määrittää yksittäisten tiedonkeruumenetelmien kautta tai rajata vain joitakin menetelmiä kehittävässä arviointiin kuuluviksi. Kehittävässä arvioinnin elementtejä on mukana esimerkiksi seuraavissa menetelmissä: itsearvioinnit, vertaisarvioinnit, benchmarking, yksilö- ja yhteisöportfoliot, konsultatiivinen arviointi ja arvostava haastattelu (appreciative inquiry). Arvioinnin tulosten ja käytettävyyden kannalta yksittäisiä menetelmiä tärkeämpiä ovat kuitenkin tiedonkeruun systemaattisuus ja asioiden tarkastelu useista näkökulmista (Patton, 1997).

Tutkimuksen tavoitteet, aineisto ja menetelmä

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella korkeakoulujen teema-arvioinneissa käytettyjä menetelmiä ja korkeakoulujen käsityksiä menetelmien toimivuudesta toiminnan kehittämisen tukena. Lisäksi tavoitteena on tarkastella sitä, millaisia odotuksia korkeakouluilla on arviointien vaikuttavuuteen ja käytettävyyteen liittyen sekä sitä, miten kansallisella arviointitoiminnalla voidaan vastata näihin odotuksiin. Korkeakoulujen arviointien vaikuttavuutta on aiemmin tarkasteltu tutkimuksissa, jotka ovat kohdistuneet laatujärjestelmien auditointien vaikuttavuuteen (esim. Moitus, 2009; Ala-Vähälä, 2011; Haapakorpi, 2011; Talvinen, 2012 ja Saarilampi, 2013) tai koulutusala-arviointeihin (Moitus & Seppälä, 2004). Sen sijaan korkeakoulujen teema-arviointien menetelmiä ja vaikuttavuutta koskevia analyysejä ei ole aiemmin toteutettu.

Tämä tutkimus koskee kahta KKA:n toteuttamaa teema-arviointia, niissä käytettyjä menetelmiä ja arviointeihin osallistuneiden korkeakoulujen palautteita arviointiprosesseista, menetelmistä ja tulosten raportoinnista. Tutkimukseen valitut arvioinnit ovat ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan arviointi (Maassen et al., 2012) ja korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arviointi (Ilmavirta et al., 2013). Arviointien tavoitteet, arviointeihin osallistuneiden korkeakoulujen määrät sekä käytetyt arviointimenetelmät on esitetty taulukossa 2.

Aineisto sisältää 9 ammattikorkeakoulun palautteet ammattikorkeakoulujen TKI-arviointiin liittyen sekä 10 am-

mattikorkeakoulun ja 8 yliopiston palautteet korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arviointiin liittyen. Palautteet on kerätty arviointien toteuttamisen jälkeen KKA:n laatujärjestelmän mukaisesti. Vastausprosentit sekä ammattikorkeakoulujen TKI-arvioinnin että korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arvioinnin palautekyselyssä oli 38%. Palautteiden keräämisessä käytettiin samaa lomaketta.

Tutkimusta varten analysoitiin sisällönanalyysejä käyttäen seuraavat palaute-lomakkeen avoimet kysymykset:

- *Arvioikaa arviointimenetelmiä kokonaisuutena: Mikä toimi hyvin ja miten menetelmiä voisi kehittää?*
- *Arvioikaa arviointiprosessia kokonaisuudessaan: Mikä oli korkeakoulunne kansallisen korkeakoulujärjestelmän kehittämisen kannalta parasta arvioinnissa ja miten prosessia olisi voinut parantaa?*
- *Arvioikaa arviointiraportin sisältöä: Mikä oli hyvää, mikä mielestänne epäselvästi ilmaistu tai kokonaan tarpeetonta?*
- *Miten kehittäisitte KKA:n arviointien raportointia?*

Lisäksi käsiteltiin kaksi Likert-asteikollista raportoinnin osuvuutta ja kehittämisehdotusten käyttökelpoisuutta koskevaa kysymystä. Sisällönanalyyseissä korkeakoulujen avoimista vastauksista muodostettiin kysymyskohtaisesti sisältöluokkia. Analyysin toisessa vaiheessa luokkia tiivistettiin ja yhdistettiin siten, että saatiin laajemmat sisältöluokat, joiden avulla tulokset esitellään.

Taulukko 2. Arviointien tavoitteet, arviointeihin osallistuneiden korkeakoulujen määrät sekä käytetyt arviointimenetelmät.

Arviointi-projekti	Suunnittelu	Toteutus		Tulosten raportointi
	Arvioinnin tavoitteet	Osallistujat	Arviointimenetelmät	Tulosten analysointi ja esittäminen
Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan arviointi (2012)	<p>Tuottaa laadullista ja osittain myös määrällistä arviointitietoa Suomen ammattikorkeakoulukentän tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyön asemasta, roolista, laadusta, tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta.</p> <p>Arviointikohteet: 1) TKI- toiminnan asema ja rooli ammattikorkeakoulussa ja innovaatiojärjestelmässä, 2) Ammattikorkeakoulujen TKI- toiminnan käytäntö ja 3) TKI- toiminnan tuloksellisuus, vaikuttavuus ja laatu.</p>	Kaikki ammattikorkeakoulut (n=26).	<p>Kansainvälinen arviointiryhmä (6 jäsentä), jossa TKI-asiantuntimus ammattikorkeakoulusektorilta ja yrityselmästä kotimaasta sekä ammattikorkeakouluista ja yliopistoista muualta Euroopasta.</p> <p>Menetelmät: 1) Tilastoaineistojen analysointi 2) Ammattikorkeakoulujen itsearvioinnit 3) Sidosryhmien haastattelut 4) Väliraportti 5) Arviointivierailut (6 ammattikorkeakoulua)</p>	<p>Arviointiraportti koostuu ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan nykytilan ja kehitystrendien tarkastelusta kotimaisessa ja kansainvälisessä viitekehyksessä sekä TKI-toiminnan indikaattorien rakentamista koskevasta analyysistä.</p> <p>Raportti sisältää kehittämisselohdotuksia TKI-toiminnan kehittämiseen ja indikaattorien rakentamiseen.</p> <p>Arviointiprosessin aikana tuotettiin väliraportti opetus- ja kulttuuriministeriöön indikaattorien kehittämistä varten.</p>
Korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arviointi (2013)	<p>Tukea korkeakoulujen kehittämistä tuottamalla tietoa korkeakoulujen yhteiskunnallisesta ja alueellisesta vaikuttavuudesta ja vuorovaikutuksesta.</p> <p>Selvittää, 1) miten yliopistot ja ammattikorkeakoulut määrittelevät yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tehtävänsä, 2) millaisia toimintaansa liittyviä yhteiskunnallista vaikuttavuutta edistäviä tai estäviä tekijöitä korkeakoulut tunnistavat ja 3) miten korkeakoulut seuraavat toimintansa yhteiskunnallista vaikuttavuutta.</p>	Kaikki yliopistot (n=15), ammattikorkeakoulut (n=27) ja yliopistokeskukset (n=6). (Arviointiin osallistuivat myös OKM:n hallinnonalan ulkopuoliset kolme korkeakoulua.)	<p>Kansallinen arviointiryhmä (6 jäsentä), jossa edustettuina molemmat korkeakoulusektorit, elinkeinoelämä, julkinen sektori sekä opiskelijat.</p> <p>Menetelmät: 1. Dokumenttianalyysi aiempiin selvityksiin pohjautuen 2. Asiantuntijoiden kuuleminen 3. Korkeakoulujen strategioiden pohjalta laadittu analyysi ja yhteenveto 4. Kysely kaikille korkeakouluille ja yliopistokeskuksille (sis. 21 avointa kysymystä) 5. Alueelliset seminaarit/työpajat sekä väliseminaari (yhteensä 195 osallistujaa).</p>	<p>Tulokset perustuvat arviointiryhmän näkemykseen, joka on syntynyt eri menetelmillä kerätystä aineistosta.</p> <p>Raportissa tuotu esiin paljon hyviä käytänteitä sekä kehittämisehdotuksia vaikuttavuuden lisäämiseksi.</p> <p>Raportti sisältää erillisen teoreettisen artikkelin, joka on alan tutkijan kirjoittama.</p>

Korkeakoulujen käsityksiä teema-arviointien menetelmien toimivuudesta ja vaikuttavuudesta

Käsitykset arviointimenetelmien toimivuudesta

Arviointeihin osallistuneiden korkeakoulujen palautteiden mukaan itsearviointi sekä vuorovaikutteisuutta sisältävät työskentelytavat ja tiedon tuottaminen keskustellen ovat toimivimpia arviointitiedon keräämisen menetelmiä. Ammattikorkeakoulujen TKI-arvioinnin menetelminä olivat ammattikorkeakoulujen itsearvioinnit sekä haastattelut. Erityisesti itsearvioinnit koettiin arviointiin osallistuneiden mielestä opettavaisiksi ja ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittämisen kannalta merkityksellisiksi. Vastaajat toivat esiin, että itsearviointien laatimisen tavat kuitenkin vaihtelevat paljon: osa itsearvioinneista toteutetaan hyvin perusteellisesti, jolloin tuloksena on usein analyttinen ja reflektiivinen korkeakoulun omaa toimintaa arvioiva raportti, mutta osa itsearvioinneista jää kuvailevalle tasolle.

Korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arvioinnissa toteutettiin alueellisia työpajoja sekä laaja kysely, joilla kartoitettiin korkeakoulujen määritelmiä yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja siihen liittyvistä tekijöistä sekä kerättiin tietoa konkreettisista yhteistyön muodoista ja niiden tuloksista. Alueelliset työpajat saivat vuorovaikutteisuuksensa vuoksi hyvää palautetta. Työpajat kokosivat laajan joukon korkeakoulujen sidosryhmiä yhteisiin keskusteluihin. Sitä vastoin kyselyjen toteuttamista ei pidetty erityisen tehokkaana arviointimenetelmänä: korkeakoulujen mukaan ky-

selyt ovat usein aikaa vieviä ja riskinä on, että vastaukset jäävät yleiselle tasolle vastaajan voidessa valita asiat, joita haluaa tuoda esille. Kyselyjä käytettäessä niiden tueksi ehdotettiin järjestettävän esimerkiksi haastatteluja.

Arviointeihin osallistuneet korkeakoulut kiinnittivät huomiota myös arviointitiedon keräämisen systemaattisuuteen. Erityisesti tuotiin esille arviointiin valikoidun kohdejoukon rajaukset ja valintojen perustelut. Lisäksi korkeakoulut toivoivat, että arviointitiedon luotettavuuden ja edustavuuden vuoksi kiinnitettäisiin enemmän huomiota otantoihin ja siihen, ettei esimerkiksi haastatteluihin tulevat olisi etukäteen valikoituneita henkilöitä. Yleisesti ottaen korkeakoulut arvostivat monipuolisuutta arviointimenetelmien käytössä sekä kumulatiivisuutta tiedon keräämisessä.

Arvioinnin tulosten raportointi

Ammattikorkeakoulujen TKI-arvioinnista sekä korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arvioinnista palautetta antaneista korkeakouluista 96 % piti arviointiraporteissa esitettyjä arvioita osuvina. Vastaavasti myös kehittämissuosituksen osuvuuteen ja käyttökelpoisuuteen oltiin yleisesti tyytyväisiä.

Arviointitulosten raportointiin liittyvä positiivinen palaute

Arviointeihin osallistuneiden korkeakoulujen mukaan keskeisimmät arvioinnin tulosten raportointiin liittyvät vahvuudet olivat suositusten kattavuus ja hyödyllisyys, jotka tulivat esiin joka kolmannessa vastauksessa. Useat vastaajat toivat esiin arviointiraporttien vahvuuksina hyvien käytänteiden esiintuomisen

ja konkreettisten esimerkkien käyttämisen raportoinnissa sekä arviointiraporttien kattavuuden ja kokonaisvaltaisuuden sekä raportoinnin selkeän tyylin. Lisäksi muutamat vastaajat pitivät tärkeinä arviointiraporttien taustoitusta ja kytkentää laajempaan koulutuspoliittiseen kontekstiin. Arviointiryhmän asiantuntemukseen ja ammattitaitoon kiinnitettiin myös huomiota.

Raportointiin liittyvät odotukset ja kehittämistoiveet

Suurin osa arviointitulosten raportointiin liittyvistä korkeakoulujen edustajien kehittämisehdotuksista liittyi arviointien kohdentumiseen. Noin kolmannes vastanneista toi esiin, että arviointien hyödynnettävyyttä voitaisiin parantaa, jos arvioinneissa tarkastelutasoina olisivat myös yksittäiset korkeakoulut ja alueet ja niiden erilaiset profilit huomioitaisiin arvioinnin tulosten analysoinnissa ja raportoinnissa. Toinen keskeinen kehittämissuositus liittyi arviointiraportteihin sisältyvien suositusten määrään ja luonteeseen. Useat vastaajat toivoivat, että suositukset olisivat konkreettisempia ja selkeämmin kirjoitettuja. Korkeakoulujen edustajat toivat esiin myös toiveen, että arvioinnin tulosten julkistamisen jälkeen suositusten käytäntöön saattamista tuettaisiin sekä yksittäisten korkeakoulujen että päättäjien, rahoittajien ja kehittäjien toiminnassa. Keinoiksi esitettiin kehittämisseminaarien järjestämistä sekä laajaa osallistumista tukevien verkostojen perustamista ja jatko-hankkeita. Arviointiraportteilta toivottiin siis enemmän selkeitä avauksia kehittämiseen.

Arviointien hyödynnettävyyteen liittyen korkeakoulujen edustajat toivat esiin toiveen, että arviointitulosten vies-

tintää kehitettäisiin. Esitettiin, että arviointiraportteja voitaisiin esitellä esimerkiksi korkeakoulujen yhteisten tilaisuuksien yhteydessä. Lisäksi korkeakoulujen edustajat toivoivat, että arvioinnin tuloksiin liittyen olisi saatavilla eri näkökulmista laadittuja yhteenvetoja ja esitelymateriaaleja. Yhtenä mahdollisuutena voisi olla niin sanotun miniraportin tuottaminen, joka esittelisi keskeiset arvioinnin tulokset tiiviissä muodossa. Arviointitulosten viestintään toivottiin myös lisää kansainvälisyyttä: raporttien tiivistelmät voisivat olla kansainvälisiä kumppaneita varten useille kielille käännettyjä. Toisaalta myös englanninkielisistä raporteista toivottiin suomenkielisiä käännoksiä, jotta arviointiraporttien lukemisen kynnyks olisi matala korkeakoulujen koko henkilöstön keskuudessa.

Arvioinnissa käytettävien käsitteiden määrittelyyn kiinnitettiin huomiota. Käsitteiden määrittelyä pidettiin tärkeänä erityisesti silloin, kun arvioinnin kohteena on toiminto tai prosessi, josta ei ole koulutuksen kentällä vakiintunutta määritelmää (esim. koulutuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus). Käsitteiden selkeä määrittely auttaa arviointiin osallistuvia hahmottamaan arvioinnin rajaukset ja kohteet, jolla edelleen on merkitystä arvioinnin vaikuttavuuteen ja onnistumiseen.

Sisällöllisten kehittämistoiveiden lisäksi korkeakoulujen vastauksissa tuotiin esiin ehdotuksia raporttien rakenteeseen ja käytettävyyteen. Raporteista toivottiin tiiviimpiä ja jäsennellympiä ja visuaalisen esittämisen pyydettiin kehittämään siten, että esimerkiksi analyyseja, johtopäätöksiä ja suosituksia esitettäisiin graafisesti, valintapolkuina tai vastaavina.

Ehdotuksia arviointien kehittämiseksi

Arviointeihin osallistuneiden mukaan keskeisimmät arviointiin osallistumisen hyödyt liittyvät oman toiminnan itsearviointiin, vuorovaikutteisuuteen arvioinnin aikana sekä arvioinnin tuloksena syntyvän kansallisen kokonaiskuvan saamiseen ja siihen liittyvään mahdollisuuteen verrata omaa toimintaa kansalliseen tasoon. Kansallisen arviointitoiminnan kehittämiskohteiksi korkeakoulut nimesivät arvioinnin vaikuttavuuden tehostamiseen ja tulosten levittämisen siten, että arviointeja hyödynnettäisiin entistä paremmin koulutuspoliittisen päätöksenteon pohjana. Korkeakoulujen edustajat toivat esiin myös palautteen saamisen tärkeyden. Vastaajat toivoivat, että arviointiprosessit suunniteltaisiin siten, että arviointiin osallistuneet voisivat saada korkeakoulukohtaista palautetta oman toiminnan kehittämisen tueksi. Myös arviointiryhmien kokoamiseen toivottiin kiinnitettävän entistä enemmän huomiota. Korkeakoulujen vastausten perusteella näyttää siltä, että erityisesti arviointiryhmien laaja-alaisuutta ja kansainvälistä näkemystä arvostetaan. Tietyillä aihealueilla myös korkeakoulumaailman ulkopuolisen näkemyksen lisäämistä arviointiryhmissä toivottiin harkittavan.

Johtopäätöksiä arviointien roolista kehittämisen tukena

Arviointien vahvuudet ja kehittämisaalueet

Keskeisin kehittävän arvioinnin tunnuspiirteistä on arvioinnin selkeä kehittämisorientaatio. Arvioinnin toteutuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, joka palvelee kehittä-

mistä. Sitoutuminen kehittävän arvioinnin tavoitteisiin näkyy teema-arviointeihin osallistuneiden korkeakoulujen palautteissa. Korkeakoulut ovat valmiita työskentelemään arviointitiedon tuottamiseksi eli arvioimaan omaa toimintaansa, organisoimaan arviointien toteutuksia sekä tuottamaan tietoa arviointiprojektin tarpeisiin, mutta korkeakoulut myös odottavat arviointien tuottavan tietoa, joka on hyödynnettävissä konkreettisessa kehittämistyössä. Korkeakoulut arvostavat teema-arviointien tuloksena syntyvää ajankohtaista ja kattavaa kansallista arviointitietoa ja hyödyntävät sitä vertaamalla omaa toimintaansa kansalliseen tilaan. Kehittämis ehdotuksena korkeakoulut kuitenkin ovat esittäneet, että teema-arviointit tuottaisivat myös korkeakoulukohtaista palautetta, jolloin arviointiin osallistumisesta saisi konkreettisemmän hyödyn toiminnan kehittämiseksi.

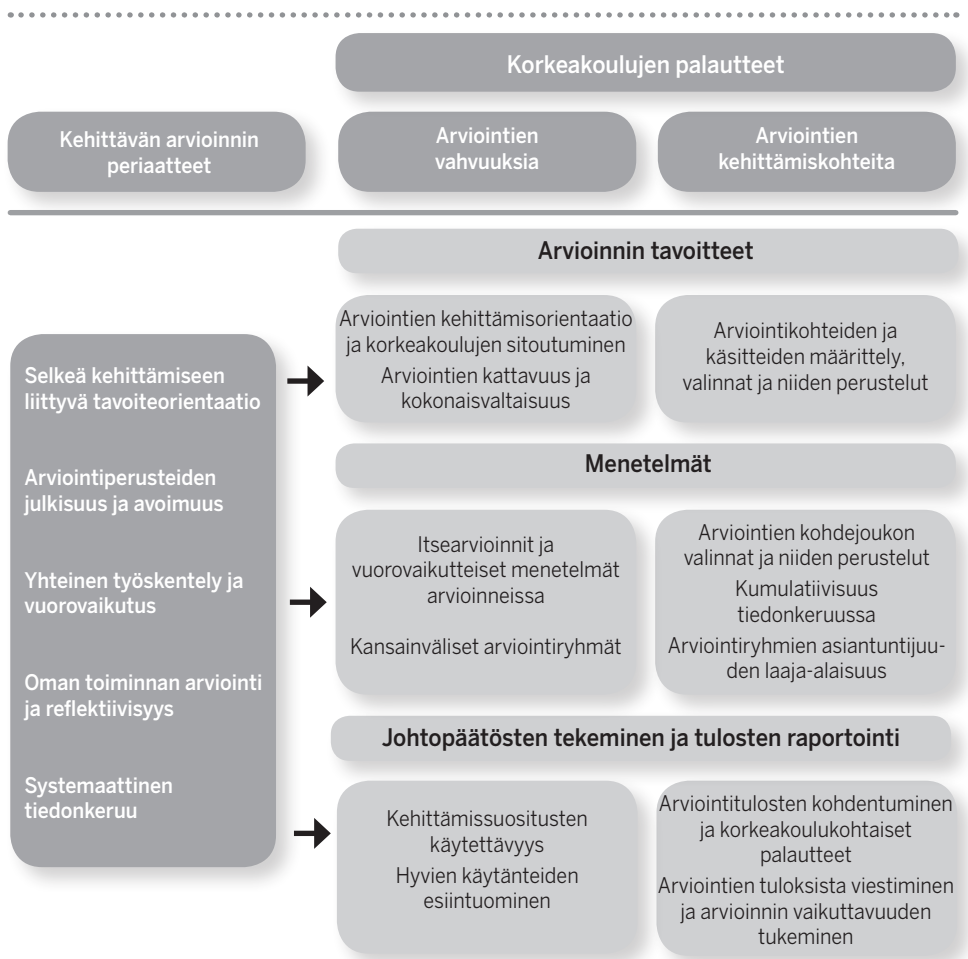
Kehittävän arvioinnin piirteinä pidetään myös arviointiperusteiden ja kriteerien julkisuutta sekä sitä, että myös arvioinnin kohteena olevat osallistuvat niiden laadintaan. Korkeakoulujen arvioinneissa avoimuus ja arviointiperusteiden julkisuus ovat olleet tärkeitä toimintaperiaatteita. Arviointimenetelmien kehittäminen arviointien suunnitteluryhmissä ja molempien korkeakoulusektoreiden sekä opiskelijoiden ja työelämän osallistuminen on koettu tärkeäksi. Erityisesti opiskelijoiden ja korkeakoulujen ulkopuolisen työelämän edustajien rooli on ollut kansainvälisestäkin poikkeuksellisen vahva. (Pyykkö et al., 2013.) Arviointien perusteiden läpinäkyvyyden periaatetta voidaan pitää myös luotettavuuden edellytyksenä (ks. Saari, 2002).

Kysyttäessä arviointeihin osallistumisen hyötyjä, korkeakoulut toivat usein esiin itsearviointiraporttien laatimisen yhteydessä syntyvän oppimisen ja oivalluksen omasta

toiminnasta ja kehittämisen tarpeista. Itsearviointitiedon tuottamisen rinnalla myös välineinä toiminnan kehittämisessä ja joidenkin tutkimusten mukaan itsearviointiprosessien vaikuttavuus toiminnan kehittämiseen on jopa suurempi kuin ulkoisen arvioinnin tuottama tieto (Kis, 2005). Yleisesti voidaan todeta, että menetelmillä, jotka lisäävät yksilöiden ja yhteisön tietoisuutta toimintatavoista voidaan tukea organisaatioiden kehittämistä ja muutosta (ks. esim. Darandari & Hoke, 2013). Arviointimenetelmien valinnalla ja systemaattisella tiedon keruulla on erityisesti merkitystä, kun tavoitellaan toiminta- ja laadukulttuurien kehittämistä. Yritet-

täessä päästä käsiksi toimintakulttuurien hiljaiseen tietoon, on tärkeää, että asioita tarkastellaan useista näkökulmista ja käytetään riittävän montaa tiedon keräämisen menetelmää. Itsearviointien lisäksi korkeakoulut ovatkin kokeneet hyödyllisiksi sellaiset menetelmät, jotka lisäävät keskustelua ja vuorovaikutusta korkeakoulun sisällä, korkeakoulujen välillä sekä ulkoisten sidosryhmien kanssa.

Kuviossa 1 on esitetty yhteenvetona korkeakoulujen palautteista nousevat teema-arviointien vahvuudet ja kehittämiskohteet kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaisesti ryhmiteltynä.

Kuvio 1. Kehittävän arvioinnin keskeiset periaatteet ja korkeakoulujen arviot teema-arviointien vahvuuksista ja kehittämistarpeista.

Haasteena arvioinnin tavoitteiden yhteensovittaminen

Teema-arviointeihin osallistuneiden ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen palautteista nousee esille kaksi keskeistä odotusta arviointien vaikuttavuuteen liittyen. Toinen odotuksista liittyy kehittävän arvioinnin tavoitteiden saavuttamiseen eli korkeakoulujen oman toiminnan kehittämiseen ja korkeakoulukohtaisen palautteen saamiseen. Toinen odotuksista liittyy luotettavan ja kattavan arviointitiedon tuottamiseen eli arviointimenetelmien tarkoituksenmukaiseen valintaan, valintojen perusteluun ja menetelmien systemaattiseen käyttöön. Korkeakoulujen odotusten täyttäminen edellyttää kahden arviointitoiminnan tavoitteen yhdistämistä (ks. taulukko 1 artikkelin ensimmäisessä luvussa) ja niihin sisältyvien menetelmällisten haasteiden ratkaisemista.

Kehittävän arvioinnin ja tiedon tarpeeseen perustuvan arvioinnin yhteensovittamisen haasteet kytkeytyvät myös tiedon oikeutukseen ja luotettavuuteen liittyviin kysymyksiin. Arviointitoiminnan luonnetta on usein pyritty määrittelemään vertaamalla arviointitoimintaa tutkimustoimintaan ja erittelemällä näiden kahden eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä (esim. Patton, 2002, ks. myös Räcköläinen, 2011). Arviointitoiminnassa voidaan tunnistaa useita tutkimustoimintaan rinnastettavia piirteitä ja voidaan sanoa, että tieteen peruskysymyksiä sivutaan jokaisessa arviointiprojektissa (ks. myös Moitus & Saari, 2004). Arviointien lähtökohdissa on usein teoreettisia ennako-oletuksia joiden pohjalta arvioinnin tavoitteet ja arviointikysymykset asetetaan (esimerkiksi opetukseen, oppimiseen tai korkeakouluorganisaatioiden

toimintaan liittyen). Arvioinneissa käytettävät menetelmät valitaan arvioinnin tavoitteiden mukaisesti ja arviointiaineistojen analysoinnissa käytettyjen menetelmien luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan suhteessa arvioinnille asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi- ja tutkimustoiminta poikkeavat kuitenkin toisistaan tiedon tuottamisen tavoitteiden, käyttötarkoituksen sekä tuotetun tiedon luonteen suhteen.

Arvioinneissa käytettävät menetelmät valitaan arvioinnin tavoitteiden mukaisesti.

Arviointitoiminnan kentällä eri arviointityypeillä on erilaisia tavoitteita. Tiedontarpeeseen liittyvää arviointia, jonka tavoitteena on tiedon tuottaminen esimerkiksi päätöksentekoa varten, voidaan nimittää arviointitutkimukseksi. Sen prosesseille on ominaista tutkimuksellisen tiedonhankinnan kurinalaisuus, ja analyyseissä on mukana myös yhteyksien etsiminen ja mallintaminen (ks. esim. Rossi & Freeman, 1993). Arviointitutkimuksen tavoitteena on tuottaa arviointia enemmän yleistettävää, yhteyksiä tarkastelevaa, hypoteeseja rakentavaa sekä tuloksia ja ratkaisumalleja kriittisesti tarkastelevaa tietoa. Sen sijaan kehittävän arvioinnin periaatteella toteutetuissa arvioinneissa tiedon objektiivisuutta tärkeämmiksi nousevat arviointien menetelmissä korostuvat vuorovaikutteisuus arvioinnin toteuttajien ja arvioinnin kohteiden välillä sekä arvioinnin lopputuloksena tapahtuva oppiminen ja kehitty-

minen. Toisaalta, jotkin arviointimenetelmistä voivat palvella useampaa eri tarkoitusta. Esimerkiksi vertaisarvioinnin menetelmä, joka nojaa ulkoisen arviointiryhmän asiantuntijuuteen, mutta jossa tiedon luotettavuus ja toistettavuus eivät ole tutkimustoimintaan verrattavia periaatteita, soveltuu parhaiten kehittävän arvioinnin tavoitteisiin, vaikka sitä on usein käytetty myös tiedon tuottamiseen suuntautuneissa arvioinneissa (Langfeldt et al., 2009).

Kansallinen arviointitoiminta rakentuu sekä kehittävän arvioinnin että tiedontuotantoa korostavan arvioinnin tavoitteista. Koska näiden arviointitoiminnan muotojen sisältämät menetelmät poikkeavat osin toisistaan, on tärkeää, että yksittäisten arviointihankkeiden tavoitteet määritellään selkeästi. Selkeä tavoitteiden ja arviointikohteiden määrittely mahdollistaa tarkoituksenmukaisten arviointimenetelmien valinnan ja siten myös suotuisat lähtökohdat arviointien vaikuttavuudelle. Myös arviointitoiminnan vastuullisuuden kannalta on tärkeää, että arviointeihin osallistuvilla on selkeä käsitys arviointien tavoitteista. Arviointitoiminnan suunnittelun lähtökohtana tulee olla arviointien vaikuttavuus sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen keskuudesta nousevat kehittämiseen ja arviointitiedon tuottamiseen tarpeet.

Lähteet

Ala-Vähälä, T. (2011). *Mitä auditointi tekee? Tutkimus korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointien vaikutuksista*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 8:2011. Tampere: Tammerprint Oy.

Atjonen, P. (2007). *Hyvä, paha arviointi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Darandari, E.Z., & Hoke, T. (2013). Using quality assurance mechanism to enhance change and organizational learning. *Higher Education Evaluation and Development*, 7(3), 37-58.

Chelimsky, E. (1997). The coming transformations in evaluation. Teoksessa E. Chelimsky & W. Shadish (Eds.), *Evaluation for the 21st century* (pp. 1-26). London Sage.

Haapakorpi, A. (2011). *Auditointiprosessi ja sen vaikutukset yliopistossa*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2011. Tampere: Tammerprint Oy.

House, E. R. (1997). Ethics of evaluation studies. Teoksessa J.P. Keeves (Eds.), *Educational research methodology, and measurement: an international handbook* (pp. 257-261). Second edition. Cambridge: Cambridge University Press.

Huusko, M. (2009). *Itsearviointi suomalaisissa yliopistoissa: arvoja, kehittämistä ja imagon rakentamista*. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 46. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Ilmavirta, V., Salminen, H., Ikävälkö, M., Kaisto, H., Myllykangas, P., Pekkarinen, E., Sepälä, H., & Apajalahti, T. (2013). *Korkeakoulut yhteiskunnan kehittäjinä. Korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arviointiryhmän loppuraportti*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5:2013.

Kis, V. (2005). *Quality assurance in tertiary education: Current practices in OECD countries and a literature review on potential effects*. Paris: OECD.

Korkeakoulujen laatu järjestelmien auditointikäsikirja vuosiksi 2011-2017. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 14:2012. Tampere: Tammerprint Oy.

Langfeldt, L., Stensaker, B., Harvey, L., Huisman, J., & Westerheijden, D.F. (2010). The role of peer review in Norwegian quality assurance: potential consequences for excellence and diversity. *Higher Education*, 59, 391-405.

Linnakylä, P. (2005). Aikuisten avaintaitojen kansainvälinen arviointi – monitahoinen ja jännetäinen. *Aikuiskasvatus*, 25(4), 260-271.

- Maassen, P., Kallioinen, O., Keränen, P., Penttinen, M., Spaapen, J., Wiedenhofer, R., Kajaste, M., & Mattila, J. (2012). *From the bottom up. Evaluation of RDI activities of Finnish Universities of Applied Sciences*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2012. Tampere: Tammerprint Oy.
- McClaran, A. (2013). Innovative approaches to external quality assurance: A UK perspective. *Higher Education Evaluation and Development*, 7(3), 1-18.
- Moitus, S. (2009). *Analyysi korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointien tuloksista vuosilta 2005–2008*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 14:2009. Tampere: Tammerprint Oy.
- Moitus, S., & Saari, S. (2004). *Menetelmistä kehittämiseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointimenetelmät vuosina 1996–2003*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 10:2004. Tampere: Tammerprint Oy.
- Moitus, S., & Seppälä, H. (2004). *Mitä hyötyä arvioinneista? Selvitys Korkeakoulujen arviointineuvoston 1997-2003 toteuttamien koulutusala-arviointien käytöstä*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 9:2004. Tampere: Tammerprint Oy.
- Patton, M. Q. (1997). *Utilization-focused evaluation: The new century text*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. 3.painos. London: Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2011) *Developmental Evaluation. Applying Complexity Concepts to Enhance Innovation and Use*. New York: The Guilford Press.
- Pyykkö, R., Eriksson, S., Krusberg, J-E., Rauhala, P., Rissanen, R., Vieltojärvi, M., Kekäläinen, H., Hiltunen, K., Moitus, S., & Apajalahti, T. (2013). *Korkeakoulujen arvioinnin suunnan näyttäjät. Korkeakoulujen arviointineuvosto 1996-2013 ja arviointitoiminnan tulevaisuus*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 8:2013. Tampere: Tammerprint Oy.
- Rossi, P.H. & Freeman H.E. (1993). *Evaluation. A systematic approach*. Viides painos. New Pury Park: Sage Publications.
- Räisänen, A. (2005). Kehittävään arviointiin. Teoksessa H.K. Lyytinen, & A. Räisänen (Toim.), *Kehittämissuuntaa arvioinnista*. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 6.
- Räikköläinen, M. (2011). *Mitä näytöt näyttävät? Luotettavuus ja luottamus ammatillisten perustutkintojen näyttöperusteisessa arviointiprosessissa*. Acta Universitatis Tampereensis 1636. Tampere: Tampere University Press.
- Saari, S. (2002). *Opettajankoulutuksen arviointi- ja kehittämisdiskurssi koulutuspoliittisessa kontekstissa*. Acta Universitatis Tampereensis 893. Tampere: Tampere University Press.
- Saarilampi, M-L. (2013). The impact of the first audit round in Finland – The Views of Finnish HEIs and HE-Experts. *Higher Education Evaluation and Development*, 7(3), 19-36.
- Scriven, M. (1997). Truth and objectivity in evaluation. Teoksessa E. Chelmsky & W. Shadish (Eds.), *Evaluation for the 21st century* (pp. 477-500). London: London Sage.
- Seppänen-Järvelä, R. (toim.) (2004). *Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä*. Stakes, FinSoc. Arviointiraportteja 2/2005. Helsinki.
- Stensaker, B., Langfeldt, L., Harvey, L., Huisman, J., & Westerheijden, D. (2011). An in-depth study on the impact of external quality assurance. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 36(4), 465-478.
- Talvinen, K. (2012). *Enhancing quality. Audits in Finnish Higher Education Institutions 2005-2012*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 11:2012. Tampere: Tammerprint Oy.
- Vataja, K. (2012). *Kehittyvä työyhteisö. Itsearviointin hyödyntäminen työyhteisön kehittämisessä kunnallisessa sosiaalitoimessa*. Tampere: Tampere University Print.